

АННОТАЦИЯ

диссертации на соискание ученой степени
доктора философии (PhD) по специальности 6D050600 –«Экономика»

Абдрахмановой Рауаны Сембековны

«Интеграция Республики Казахстан в Единое экономическое пространство: методология, практика и результаты»

Актуальность темы исследования. Стремление Казахстана участвовать в процессах экономической интеграции рассматривается как путь к стабильности, обеспечения высокого экономического роста Казахстана, прогрессу региона, и функционирования в мировом сообществе в качестве полноправного члена.

Дальнейшее углубление этих процессов обуславливается причинами вступления мирового хозяйства на этап глобализации, когда экономические проблемы в развитии стран Европейского союза вновь обострили проблемы, обусловленные отсутствием единого подхода к оценке влияния процессов самой интеграции на развитие экономики интегрируемых стран. Социально экономические последствия участия стран-участниц демонстрируют трудности в обеспечении выгод от их участия в Таможенном Союзе – Едином Экономическом Пространстве.

Соответственно, отмеченное выше и наличие крайне противоположных оценок по поводу интеграции на современном этапе обуславливают актуальность данной темы исследования и требуют объективной оценки влияния данных процессов на развитие интегрируемых стран.

Цель диссертации - исследование природы участия Казахстана в региональной интеграции как фактора экономических преобразований экономики страны и определение результатов в рамках ТС-ЕЭП.

Задачи исследования:

- теоретически обосновать особенности экономической интеграции в евразийском пространстве в условиях трансформации экономической модели развития;
- разработать методологические подходы к исследованию результатов экономической интеграции на современном этапе в условиях модернизации экономики страны;
- обосновать взаимосвязь экономической интеграции с преобразованиями экономики страны;
- проанализировать экономические показатели развития Казахстана в рамках ЕЭП;
- проанализировать параметры развития внешней торговли РК как следствие интегрирования Казахстана в ТС – ЕЭП;

- проанализировать процессы инвестирования РК в Едином экономическом пространстве;
- определить результаты участия Республики Казахстан в Таможенном союзе - Едином экономическом пространстве;
- разработать предложения по улучшению влияния процессов интегрирования на развитие экономики Казахстана.

Объектом исследования является национальная экономическая система Казахстана в условиях ТС-ЕЭП.

Предмет исследования – экономические последствия участия Республики Казахстан в интеграционных процессах.

Методы исследования. Основными методами в исследовании послужили системный подход, методы экономико-статистического анализа, математической статистики, экспертной оценки и др.

Научная новизна исследования заключается в обосновании подходов к раскрытию сущности количественных и качественных параметров участия РК в экономической интеграции и их результатов на современном этапе. К существенным результатам можно отнести:

1. уточнение и дополнение теоретических положений развития экономической интеграции на современном этапе, в том числе применительно к происходящим изменениям в национальной экономической системе страны;
2. количественные оценки конкурентоспособности отечественной продукции в условиях функционирования Таможенного союза;
3. статические эффекты в создании товарных потоков, выраженные в условиях расширенного рынка от участия Казахстана в интеграционных процессах;
4. оценка степени реальной интеграции Казахстана с торговыми партнерами.

Положения, выносимые на защиту:

- обоснование теоретических положений экономической интеграции с позиции национальной экономической системы страны;
- эффект «создания» торговли от участия Республики Казахстан в Таможенном Союзе-ЕЭП;
- расчет индекса конкурентоспособности казахстанской продукции в условиях функционирования Таможенного союза-ЕЭП;
- расчет коэффициентов предпочтения, характеризующих реальную интеграцию Казахстана с торговыми партнерами.

Теоретическая и практическая значимость полученных результатов заключается в том, что оценка эффектов создания и отклонения торговли, связанных с созданием Таможенного союза и ЕЭП, конкурентоспособности казахстанской продукции, степени реальной интеграции с торговыми партнерами могут послужить основой стратегии процессов сближения, взаимного приспособления экономики интегрируемых хозяйств.

Результаты работы могут быть положены в основу учебных программ системы магистратуры и бакалавриата учебных заведений при преподавании дисциплин «Экономическая интеграция», «Экономика интегрированных структур».

Сведения о публикациях. По теме исследования опубликовано 16 научных статей, в том числе: 7 - в изданиях, рекомендованных Комитетом по контролю в сфере образования и науки РК; 1 – в научном журнале; 7 - в сборниках международных научно-практических конференций, 3 из которых были за рубежом; 1 - в зарубежном издании, имеющем ненулевой импакт-фактор, и входящий в международные базы Томсон Рейтер (ISI Web of Knowledge, Thomson Reuters), Скопус (Scopus).

Состав и структура диссертации отражает содержание работы и обозначает наиболее важные проблемы исследуемой темы. Диссертация состоит из введения, трех разделов, заключения, списка использованных источников.

Ключевые слова: экономическая интеграция, таможенный союз, единое экономическое пространство, выигрыши и потери от участия стран в интеграционных блоках.

«Бірыңғай экономикалық кеңістіктегі Қазақстан Республикасының интеграциясы: методология, практика және нәтижелері» тақырыбындағы

Әбдірахманова Рауана Сембекқызының

«6D050600»-Экономика мамандығы бойынша PhD доктор ғылыми дәрежесін алу үшін дайындалған диссертациясына

АННОТАЦИЯ

Зерттеу тақырыбының өзектілігі. Қазақстанның экономикалық интеграция үдерісіне қатысуға ұмтылуы оның тұрақтылыққа, жоғары экономикалық өсуді қамтамасыз етуге, өңірлік өсуіне және халықаралық қауымдастықта толық құқылы мүше ретінде қызмет етуге жасалған қадамы болып табылады.

Бұл үдерістерді әрі қарай тереңдету интеграцияланатын елдер экономикасының дамуындағы үдерістердің әсері мен бірыңғай бағалаудың жоқтығынан еуропалық одақтағы дамыған елдерде экономикалық проблемалар қайта өршіп тұрған жағдайда жаһандану кезеңіндегі әлемдік шаруашылыққа кіру себебімен түсіндіріледі. Әлеуметтік-экономикалық салдарлар қатысушы елдердің Кедендік Одақ – Бірыңғай экономикалық кеңістікке кіруіне қиындық тудырады.

Осыған орай қазіргі кезеңдегі интеграция жағдайына байланысты жоғарыда аталған қайшылықтар зерттеу тақырыбының өзектілігін көрсетеді және интеграцияланатын елдер дамуындағы үдерістерге деген объективті бағалауды талап етеді.

Диссертацияның мақсаты – Қазақстанның КО-БЭЖ шеңберіндегі нәтижелерді анықтау және ел экономикасының экономикалық қайта құрылу факторы ретінде өңірлік интеграцияға қатысу табиғатын зерттеу.

Зерттеу міндеттері:

- дамудың экономикалық моделін трансформациялау жағдайында еуразиялық кеңістіктегі экономикалық интеграцияның ерекшеліктерін теориялық жағынан негіздеу;
 - қазіргі кезеңдегі ел экономикасының жаңару жағдайындағы экономикалық интеграцияның нәтижелерін зерттеуді методологиялық тұрғыдан жетілдіру;
 - экономикалық интеграцияны ел экономикасының қайта құрылуымен өзара байланыста негіздеу;
 - Қазақстанның БЭК шеңберінде дамуының экономикалық көрсеткіштеріне талдау жасау;
 - Қазақстанның КО-БЭК-те интеграциялану салдары ретінде ҚР сыртқы сауда дамуының өлшеміне талдау жасау;
 - Бірыңғай экономикалық кеңістіктегі ҚР инвестиция үдерістеріне талдау жасау;
 - ҚР Кедендік Одақ – Бірыңғай экономикалық кеңістігіне қатысу нәтижелерін анықтау;
 - Қазақстан экономикасының дамуына әсер ететін интеграция үдерістерін жақсартуға арналған ұсыныстарды жетілдіру;
- Зерттеу нысаны** КО – БЭК жағдайындағы Қазақстанның ұлттық жүйесі болып табылады.

Зерттеу пәні – Қазақстан Республикасының интеграциялық үдерістерге қатысудағы экономикалық салдары.

Зерттеу әдістері. Зерттеу барысында жүйелі талдау, экономикалық-статистикалық талдау әдістері, математикалық статистика, эксперттік бағалау, тағы басқа әдістер қолданылды.

Зерттеудің ғылыми жаңалығы ҚР экономикалық интеграцияға қатысу және олардың қазіргі кездегі нәтижесінің сандық және сапалық өлшемдерінің мәнін ашу тұрғысынан негіздеумен байланысты көрінеді. Жұмыстың маңыздылығы мынада:

1. Заманауи кезеңдегі экономикалық интеграция дамуының теориялық ережелерін, оның ішінде еліміздің ұлттық экономикалық жүйесінде болып жатқан өзгерістерді нақтылау және толықтыру;
2. Кедендік Одақ қызметі жағдайында отандық өнімдердің бәсекеге қабілеттілігіне сандық баға беру;
3. Қазақстанның интеграциялық үдерістерге қатысуынан кеңейтілген нарық жағдайындағы тауар ағынын құрудағы статикалық әсерлер;
4. Қазақстанның саудадағы серіктестерімен шынайы интеграция дәрежесіне баға беру.

Қорғауға ұсынылатын тұжырымдар:

- КО – БЭК-тегі Қазақстан Республикасының сауда «құру» тиімділігі;
- КО – БЭК қызметі жағдайындағы қазақстандық өнімдердің бәсекеге қабілеттілігінің есепайырым индексі;
- Қазақстанның сауда серіктестерімен шынайы интеграциясын сипаттайтын есепайырым коэффициенттері.

Жұмыстың теориялық және практикалық маңыздылығы. Зерттеудің теориялық құндылығы Кедендік Одақ және БЭК құрумен байланысты қазақстандық өнімдердің бәсекеге қабілеттілігін анықтауда экономиканың өзара жақындасу үдерісіндегі негізгі стратегиясын жүйелі түрде анықтауға ұмтылыс жасаумен байланысты көрінеді.

Жұмыс нәтижелері оқу орындарындағы магистратура мен бакалавриатта оқытылатын «Экономикалық интеграция», «Экономикалық интеграцияның құрылымы» пәндерін оқытуға арналған оқу бағдарламаларын дайындауға негіз болады.

Жұмыстың жариялануы жөнінде мәлімет. Зерттеу тақырыбы бойынша 16 ғылыми мақала жарияланды, оның ішінде 7-і Қазақстан Республикасының Білім және ғылым саласын бақылау комитеті ұсынған баспада; 1-і ғылыми журналда; 7-і Халықаралық ғылыми-практикалық конференция жинақтарында, оның 3-і шетелде өткізілген конференцияда; 1-і Томсон Рейтер (ISI Web of Knowledge, Thomson Reuters), Скопус (Scopus) халықаралық базасына кіретін нөлдік емес импакт-факторы бар шетелдік баспада жарық көрді.

Диссертацияның құрамы мен құрылымында зерттеу тақырыбының мазмұны мен аса маңызды проблемалары қамтылған. Диссертация кіріспеден, 3 тараудан, қорытындыдан, пайдаланған әдебиеттер тізімінен тұрады.

Кілт сөздер: экономикалық, интеграция, кедендік одақ, бірыңғай экономикалық кеңістік, интеграциялық блоктарда елдердің қатысуынан туындаған ұтыстар мен ұтылыстар.

ANNOTATION

To the doctoral thesis for the degree of
philosophy doctor (Ph.D.) on the specialty 6D050600-“Economy”

Abdrakhmanova Rauana Sembekovna

“Integration of the Republic of Kazakhstan into the Common Economic Space: methodology, practice and results”

Topicality of the Research. Kazakhstan's aspiration to participate in the processes of economic integration is seen as a path to stability, ensuring high economic growth of the country, the progress of the region, and the functioning of the global community as a full member.

Further deepening of these processes caused the causes of the world economy in the coming phase of globalization, where economic problems in developing countries of the European Union once again exacerbated the problems caused by the lack of a unified approach to assess the impact of the integration process itself on the economic development of countries-participants. Social and economic consequences of participation of the participating countries demonstrate difficulties in securing benefits from their participation in the Customs Union - Common Economic Space.

Accordingly, the above-noted and the presence of highly conflicting claims about the integration at this stage cause the relevance of the research topic and requires an objective assessment of the impact of these processes on the development of countries-participants.

The Aim of the Research is to investigate the nature of Kazakhstan's participation in regional integration as a factor of the economic reforms in the economy of the Republic; and define the results within the Customs Union - Common Economic Space.

The Tasks of the Research:

- to confirm the particularities of economic integration in Eurasian region in the context of transformation of economic development model;

- to develop a methodological approach to the study of the results of economic integration at the present stage in the context of country's economy modernization;

- to substantiate the interdependence of the economic integration and the reforms taken part in the country's economy.

- to analyze the basic economic parameters of Kazakhstan's development in the framework of Common Economic Space.

- to analyze the parameters of Kazakhstan foreign trade development as a result of Kazakhstan's integration into the Customs Union - Common Economic Space.

- to analyze RK investment processes into Common Economic Space.

- to define the results of RK participation in the Customs Union - Common Economic Space.

- to work out some proposals to improve the influence of the integration processes on the RK economy development.

The Object of the Research is the national economic system of Kazakhstan in the framework of the Customs Union - Common Economic Space.

The Subject of the Research is the economic consequences of participation of the Republic of Kazakhstan in the integration processes.

The Methods of the Research. The main methods of the research: a systematic approach, the methods of economic-statistical analysis and mathematical statistics, the expert evaluation and etc.

The Scientific Novelty of the Research is to support with reasons the approaches to expose the essence of the quantitative and qualitative characteristics of the RK participation in the economic integration and their results in contemporary period of time.

The essential results of the given research are:

1. To specify and add theoretical provisions of the economic integration development in contemporary period of time, in general, including current development in national economic system, in particular;

2. The quantitative evaluation of the competitiveness of domestic products in the Customs Union functioning;

3. The static effects of trade streams creation from Kazakhstan participation in integration processes, expressed in the framework of spread market;

4. The evaluation of Kazakhstan real integration stage with trade partners.

Main scientific positions made for the defence:

- confirmation of theoretical propositions of economic integration from the viewpoint of country's national economic system;
- effect of trade "creation" of the Republic of Kazakhstan participation in the Customs Union - Common Economic Space;
- calculation of Kazakhstan products competitiveness index in the framework of the Customs Union - Common Economic Space;
- calculation of preferences coefficients that characterize real integration relationships of Kazakhstan with trade partners.

The Theoretical and Practical Significance of the results is that the assessment of the effects of the creation and diversion of the trade associated with the creation of the Customs Union and Common Economic Space, the competitiveness of Kazakhstan products, the degree of actual integration of Kazakhstan with its partners in the WEU serve as a basis of the strategy of the convergence processes and mutual adaptation of national economies.

The results can be applied as the basis for the educational courses of Bachelor and Magistracy education on the following academic disciplines: "Economic Integration", "Economics of integrated structures".

The List of Scientific Articles. The research related 16 scientific articles were published. They are: 7 ones - in the scientific editions recommended by the Committee of control in sphere of education and science of RK; 1 – in the scientific journal; 7 - in the volumes of international scientific-practical conferences, among them 3 articles were published in the international editions, and 1 item was published in scientific edition incorporated in the base of Thomson Reuters (ISI Web of Knowledge), Scopus.

The composition and structure of the thesis reflects the content of the research and the most important issues of the research. The thesis consists of an introduction, three chapters, conclusion, list of references.

Keywords: economic integration, Customs Union, Common Economic Space, advantages and disadvantages of country's participation in the integration blocks.

